جەنىدە ئۇش ئەت شىعاتۇن

قازاقستان ورىالىق كەڭەس كامىتەتىنى مەن ايماقتىق ر. ك. پ. كامىتەتىنىڭ گازەتى.

ەڭبەكشى قازاق

ادرەسى: Изыл-Орда. Ред. газеты „ЭНБЕКШИ КАЗАК"

باسقارما: تۇرىل-وردا

Энбекши Казак
ОРГАН ЦИК И КРАЙКОМА
Р. К. П. (б) КАЗРЕСПУБЛИКИ

1925 جىل 7 نوياۋىردە شىعا باسىلادى

جەكە سانى 5 تىيىن.

گازەت باعاسى

ئۇش ايعا 1 سوم 45 تىيىن.
التى ايعا 2 » 80 »
ئىر جىلعا 5 » 50 »

كەمى 10 دانادان بىرىگىپ الۋشى ئۇيىمدار، كەسىپ ۇيىمدارلىنىڭ مۇشەلەرىنە 20% كەمىتىلەدى.

جار ئۇيىمنىڭ ەڭبەكشىلەرى بىرىگىڭدەر!

بۇگۇنگى سانداعى:

- انگلىيە مەن جاۋلاسىپ.
- تۇرىك ساۋدەگەرلەرىنە كەڭەسىلىك.
- ماروككو جايى.
- بىتالىيادا مىنىستىرلەر ورىنىنان تايىپ جاتىر.
- جاپونيا مەن كەڭەس ۇكىمەتى.

№ 340 — 1925 جىل ۇيەل 16-ى، بەيسەنبى — № 340

اۋە كەمەسىنىڭ كۇنى

دومالاق قارا جەر، ادام قانىنا ءالى تويعان جوق.

سوعىس بولعان سايىن مىلىيوندار، مىلىيوندار ادام ولەدى. مىلىيوندار شاڭىراق بۇزىلىپ، قاتىن جەسىر، بالا جەتىم قالادى. ءولۋشى ادامدار اسكەر تىلىمەن «سالدات» دەيدى. «سالدات» كادىمگى قازاقتىڭ «پاتسا سالداتقا الىناعى» دەي، دەپ تورقاتىن «سالداتى». سالداتتار جۇمىسكەر، لەردىك، كەدەيلەردىك بالالارى؛ باي بالالارى؛ اق سۇيەكتەر سوعىسقا بارمايدى، سالدات بولماپدى.

سالدات سوعىسقا بايلاردىك بايلىعىن تورعاۋعا بايلار ۇكىمەتىنىڭ ايداۋى مەن بارادى.

باۋرىۋپادا كاپيتالشىلىق ءالى بەتكەن جوق.

باۋرىۋپادا كاپيتالشىلىق بۇتىندەي تولاپ، ۇكىمەت تىزگىنى جۇمىسشى بەيناقىورلاردىك قولىنا كوشىپ، جالپى بۇتارا جورتشىلىقتىڭ ماڭدايى تەڭسىلدىك تورىمىنا تۇزەلگەن كۇنى دومالاق قارا جەر ادام قانىنا تونىپ، ايتپەسە، ادام قانى مەن سۇورىلىپ، كاپيتالشىلاردىك ەڭىنى كوكتەمەيدى.

باۋرىۋپانىڭ كاپيتالشى مەملەكەتتەرى، بار كۇشىمەن سوعىس قۇرالدارىن دايىندالۋعا جۇمسالىپ جاتىر.

نە جاسالىپ جاتىر، قالاي دايىندالىپ جاتىر دەپ تەكسەرە باستاساق ۇلكەن كىتاپ جازۋعا تۇرا كەلەر ەدى. سوندىقتان جەر-سۇۋدى تاستاپ اۋەدە سوعىسۋعا اۋە كەمەلەرىن جاسالىپ جاتقانىن مىسالعا كەلتىرەمىز.

باۋرىۋپانىڭ كاپيتالشى مەملەكەتتەرىنىڭ قايسىسى بولسادا، باسەكەمەن ۇۋلى عازۋ، ۇلكەن زەڭبىرەك؛ اۋە كەمەلەرىن جاسالۋعا كۇشتەرىنىڭ بۇلدارىنىڭ 90%-99% جۇمسالىپ جاتىر.

ءىزدىك كەڭەستەر وداقتىعى كاپيتالشى مەملەكەتتەردىڭ تاق ورناسىندا تاماۋدا. ءىزدى كاپيتالشى مەملەكەتتەر دوكىز ونىمەن جەك كورەدى. بىزگە شابۋىل جاسالىپ تالاپ الۋعا ۇيالىپ وتىرعان، ايلاپ وتىرعان كاپيتالشى مەملەكەت جوق. ءىز قىتايدان، ماروككادان ولارعا ءبولىپ الۋعا پايداسىز بولماس مەنىك؛ الدىمىزى كەلمەي وتىر. كاپيتالشى مەملەكەتتەردىڭ جۇمىسشىلارى ءىزدىك ورىستارىمىزعا تىلەك كۇتەرمەيدى، كەنشى جاعىنان ءىزدە كۇش بار.

كامىۋنىس پارتىياسى، كەڭەس ۇكىمەتى سوعىسقا قارسى. مىراق - مەن سوعىسقا قارسىمىن - دەپ كوسەۋسىز وتىرىسىڭ، باۋرىۋپا مەملەكەتتەرى تالاپ جاپ تۇرادى. سوعىسقا قارسىلىعىمىزدى ءىز بىلسەلارعا سوعىس بەن، كۇش بەن مويىندالىپ الىپ.

ءىز جىبەتكەرىشىلىك سوعىسقا قارسى بولعانىمىز؛ ءىز ونى سوعىسىپ، توگىلگەنىن جاساپ توقتاتاتىنىمىز.

مىنە، سوندىقتان ءىزدە كاپيتالشى مەملەكەتتەر ءىزدى تۇرعاندا، سوعىسقا دايىندالماي تۇرا الماىمىز.

سوعىس قۇرالدارى ءىزدەدە كۇشتى ۇكىمەت قۇرالدار، اۋە كەمەلەرىن جاساپ جاتىر.

ءىزدە ۇكىمەت بەن بەيناقىور بۇقارانىڭ جىگى جوق. ۇكىمەت جۇمىسى مەن ەل جۇمىسىنىڭ دا جىگى جوق. بىزگە ءىزدىك ارتىقشا ءىز قاسىيەتىمىز.

اۋە كەمەسىن كوبەيتۋگە كەڭەستەر وداعىنىڭ بەيناقىورلارى دا ارالاسىپ وتىر. جۇمىسشى-بەيناقىورلار «اۋە كەمەسىنىڭ دوستارىنىڭ ۇيىمىن» اشىپ وتىر. بىزگە «دوستار ۇيىمى» ۇلى كەڭەستەر وداعىندا كوپ اق. بىتىرگەن جۇمىستارى ناۋداي. مىنا 14 بىتىپ ۇيالى وسى ۇيىمدار دىڭ مىراعى. بىتىرگەن جۇمىستى مىناداي بىتىرىپ جۇمىستىڭ جەلىسىن تارتاتىن كۇنى.

قازاق بەيناقىورلارىندا بىز اكەلگەن ۇلىسىمىز بۇل بىرىگى جۇمىسقا كىرىۋلى.

ءىزدىك ماقسانىمىز اۋە كەمەلەرى مەن جالعىز جەكىمىز ەمەس، ءىز اۋە كەمەلەرىن قاتىناس قۇرالى مىنە وتىرمىز وسى كۇنى، ءىزدىك جولسىزىمىز سۇۋسىز جارلەرىمىزدە قاتىناس ايرىپلان ارتىلىپ بولىپ وتىر، قازاقستان، وزبەكستان استاناسىنا قارا قالىپتى، تۇرىكپەن سىياقتى ويىلىستارعا پوشتانى دا ايرىپلان مەن تاسىپ وتىر.

تەمىر جولى، كەمىسى جوق قازاق سىياقتى ەلدىك دەنىسىنە ماڭىنىپ قالىپ قازاقتىڭ كۇرەۋ تامىر ايرىپلان بولعانى وتىر. سوندىقتان قازاق ەلىنە «اۋە كەمەسى دوستارىنىڭ ۇيىمىنا» ارتىقشا جۇۋىقتىق بەن قاتىناسۋ كەرەك اق.

ۇ.

انگلىيە جاۋلاسىپ.

جەر-سۇۋعا، بۇزارعا، ءىزدى تويماۋدىڭ جەبىر، تاقىس بايى مەملەكەت انگلىيە ەكەنى بەلگىلى.

وسىدىڭ پاتشا تۇرىن داۋىردە انگلىيە مەن ورىس ۇكىمەتى ايقاستان دوس بولىپ سەنەپ كەلدى؛ مەكى ارامدىقا كوپ ارازدىق بولعان جوق؛ ۇيىنكەنى مەكۇۋىنىڭ تۇزەلىن ءماياسىندا جىبەنگەرلىك ءماياسىندا ەدى. انگلىيە كۇن شىعىس تالقىدىڭ وڭ تۇستەگىندەن، رەسەي سول تۇستەگىندەن كەۋلەپ كەلىپ، ءىران، اۋعان، تىبەت، قىتاي ۇستەرىندە ءتۇيىستى؛ كوپ ءىل، كوپ جەر، مەكى پاتشانىڭ قولىنا كەردى. دۇنيەنىڭ تۇتقاسى مەكۇۋىندە ءانا بولعاندىاي بولدى.

اۋعان، ءىران، تىبەت، قىتاي ءىلدەرى ءىز ارا ءبولىنىپ الدى. (1911 جىلى انگلىيە مەن رەسەي ءىبىتىم ءىرىتەرى) دۇنيە سوعىسى ۇاقىتىندا تۇركىيەنى ءىز جولانا تۇرتىپ، سىناپبولدى مەدەنىڭ نىيەتىنە كىرىستى. باسقا جولداستارى مەن بىرىگىپ سوعىس باستادى.

سوعىستىڭ ءىرى كەڭەس ۇكىمەتىن تۇۋىمىزدى، رەسەي پاتشالىعىنىڭ قارامى ءوشتى. ونى مەن بىرگە تۇتقان ءماياسىن دا وڭالدى. كەڭەس ۇكىمەتى دۇنيەگە كەلگەن ۇرىمالاق قارا جەر، ادام قانىنا ءالى تويعان جوق.

سوعىس بولعان سايىن مىلىيوندار، مىلىيوندار ادام ولەدى. مىلىيوندار شاڭىراق بۇزىلىپ، قاتىن جەسىر، بالا جەتىم قالادى. ءولۋشى ادامدار اسكەر تىلىمەن «سالدات» دەيدى. «سالدات» كادىمگى قازاقتىڭ «پاتسا سالداتقا الىناعى» دەي، دەپ تورقاتىن «سالداتى».

سالداتتار جۇمىسكەر لەردىك، كەدەيلەردىك بالالارى؛ باي بالالارى؛ اق سۇيەكتەر سوعىسقا بارمايدى، سالدات بولماپدى.

سالدات سوعىسقا بايلاردىك بايلىعىن تورعاۋعا بايلار ۇكىمەتىنىڭ ايداۋى مەن بارادى.

باۋرىۋپادا كاپيتالشىلىق ءالى بەتكەن جوق.

باۋرىۋپادا كاپيتالشىلىق بۇتىندەي تولاپ، ۇكىمەت تىزگىنى جۇمىسشى بەيناقىورلاردىك قولىنا كوشىپ، جالپى بۇتارا جورتشىلىقتىڭ ماڭدايى تەڭسىلدىك تورىمىنا تۇزەلگەن كۇنى دومالاق قارا جەر ادام قانىنا تونىپ، ايتپەسە، ادام قانى مەن سۇورىلىپ، كاپيتالشىلاردىك ەڭىنى كوكتەمەيدى.

باۋرىۋپانىڭ كاپيتالشى مەملەكەتتەرى، بار كۇشىمەن سوعىس قۇرالدارىن دايىندالۋعا جۇمسالىپ جاتىر.

نە جاسالىپ جاتىر، قالاي دايىندالىپ جاتىر دەپ تەكسەرە باستاساق ۇلكەن كىتاپ جازۋعا تۇرا كەلەر ەدى. سوندىقتان جەر-سۇۋدى تاستاپ اۋەدە سوعىسۋعا اۋە كەمەلەرىن جاسالىپ جاتقانىن مىسالعا كەلتىرەمىز.

باۋرىۋپانىڭ كاپيتالشى مەملەكەتتەرىنىڭ قايسىسى بولسادا، باسەكەمەن ۇۋلى عازۋ، ۇلكەن زەڭبىرەك؛ اۋە كەمەلەرىن جاسالۋعا كۇشتەرىنىڭ بۇلدارىنىڭ 90%-99% جۇمسالىپ جاتىر.

ءىزدىك كەڭەستەر وداقتىعى كاپيتالشى مەملەكەتتەردىڭ تاق ورناسىندا تاماۋدا. ءىزدى كاپيتالشى مەملەكەتتەر دوكىز ونىمەن جەك كورەدى. بىزگە شابۋىل جاسالىپ تالاپ الۋعا ۇيالىپ وتىرعان، ايلاپ وتىرعان كاپيتالشى مەملەكەت جوق. ءىز قىتايدان، ماروككادان ولارعا ءبولىپ الۋعا پايداسىز بولماس مەنىك؛ الدىمىزى كەلمەي وتىر. كاپيتالشى مەملەكەتتەردىڭ جۇمىسشىلارى ءىزدىك ورىستارىمىزعا تىلەك كۇتەرمەيدى، كەنشى جاعىنان ءىزدە كۇش بار.

كامىۋنىس پارتىياسى، كەڭەس ۇكىمەتى سوعىسقا قارسى. مىراق - مەن

سىرتقى ەلدەردە

دلشى قاتىناسىن ۇزبەك.

انگلىيە گازەتتەرىنىڭ جازۋىنا قاراعاندا انگلىيە مەنەستىرلەر كابينەتىنىڭ ەكى جار بولىپ سويلەسىپ جاتىر. ءىر جاعى كەڭەس ۇكىمەتى مەن قاتىناستى ءىر جولانا ۇزىپ لوندون قالاسىنداعى كەڭەس ەلشىلەرى قايىرىپ جىبەرىلسە بولادى. ءىر جاعى كەڭەس ۇكىمەتىن تانىماۋشىلىقتىڭ ءىزى عانا جىتكىلىكتى دەگەن ۇيلە تاعى ءىر تالايى اۋەلى كەڭەس ۇكىمەتىنىڭ تەڭدان ءماياسىنىڭ اما دۇرىس ەمەسىگىن ايتىپ ءىزىلىپ الۋ كەرەك دەگەن ويدا.

انگلىيە پارلامەنتىنىڭ جالپى اۋزىن العاندا كەڭەس ۇكىمەتى مەن انگلىيەنىڭ ارالىسىندا ماشى قالىنعان، توقتاۋ دەگەن ءىز بوس سويلەپ جۇرگەن ءىز ەمەس.

كوبىشىلىك وسى جاعىندا بولدىرۋىن مەن سىرتقى ءىس ءمينىستىرى شەمبەرلەن كەڭەس ۇكىمەتى جاعىندا.

جالپى پالاتادا كەڭەس ۇكىمەتى مەن مەكى ارادىعى ماشى قاتىناسىن ۇزىپ ءىزدى كەڭەسكە سالىنعاندا دەگەن سۇراۋعا شەمبەرلەن جوق دەپ جاۋاپ بەرگەن. جاناداعى كەڭەس ۇكىمەتى مەن ماشى قاتىناسىن ۇزىپ ءىزدى ۇكىمەتىنىڭ ءىش ۇاقىتىنا كەڭەسكە سالماق ەمەس دەگەن.

تۇرىك ساۋدەگەرلەرىنە كەڭەسىلىك.

كەڭەس ۇكىمەتىنىڭ ساۋدا ۇكىمەتىن جۇرگىزۋىن كەمەلەرىنىڭ ادىس قالاسىندا ءىز ءىسىلىمى نىيەتكورو جارىەنكەسىندە ساۋدا دىستەۋگە كەلەجاتقان تۇرىك ساۋدەگەرلەرىنە ءال تۇرالى كەڭەسىلىكتەر جاساۋعا قاۋلى شىعارعان.

ماروككو جايى.

ىسپانيا بىرانسىيا بولىپ ۇادا بايلاپ ەدەشۋان ماڭايىندا ابدۇلكەرىمگە قارسى شابۋىل جاسالاق. ەكەۋى بىرىگىپ ءىر ارابادى جاتقانمان تورماسىنا نىعاي بولىپ جاتىر كەرەك، ماروككەگە 40 مىڭ شامالى ىسپانيا سالداتى دا جىبەرىلەدى.

سوعىس باستاۋدان بۇرىن ابدۇلكەريمگە ءىبىتىم جاسادى وسىمباي، ابدۇلكەريم ۇونەمەي سوعىسىپ بەلگەندەرىن بىستەدى.

گازەت نابارلارىنا قارالاندا بۇل بىتىم شارتتارى لايىق ارابارىنا وتە قولايسىز بولىپ كەرەك.

كەي ۇ. ىندىردا بىرانسىيا زىشىشتارى شابۋىل جاسالىپ ارابتاردى تەكسەرىپ تامىقتان كورىپ كەتىپ.

بىتالىيادا مىنىستىرلەر ورىنىنان تايىپ جاتىر.

بىتالىيانىڭ اقشا ءمىنىستىرى دە ىستىپان، ۇلت قارىزىنىڭ ءمىنىستىرى ناباورىنىڭ تايىپ، كارول ورىندى تابىلىپ كورىپ كەتىپ.

امەريكە تەڭقۇقتىلىعى دەمەس شارتتارىن قايتارۋ جاعىندا.

ءىبىتىم شارتتارىن قايتارۋ جاعىندا ءىر ءىسىلىم ءىزىلىپ جاتىر. امەريكە تەڭقۇقتىلىعى دەمەس شارتتارىن قايتارۋ جاعىندا ءىر ءىسىلىم ءىزىلىپ جاتىر.

جاپونيا مەن كەڭەس ۇكىمەتى.

كەڭەس ۇكىمەتى مەن جاپونيانىڭ ارالىسىندا تاتىۋلىقتى قايى، تۇرلى تەپ پايدالا امىرىۋ تۇۋرالى باس ءمىنىستىر كاتومىناتى مويىنىنان: كەڭەس ۇكىمەتى مەن مەكى ارادىعى تاتىۋلىقتى جاپونيادىعى ءار تۇرلى پارتيالار وزدەرىندىك وزىندىك پايدالىنا امىرىۋعا تىرىسقاندىقتان تۇرى بار. بۇل قاتەرلى ءىس. كەڭەستەر وداعىندىعى كەسىپ ورىندارى ءار تۇرلى پارتيالاردىڭ ءىرىگىسىلە تىيىپ مەملەكەت پايدالىنا امىرى كەرەك. كازەتتەر بۇل پىكىردى قۇۋاندىق جازادى. ويلىنىپ مەملەكەت دىستەگى ءار تۇرلى پارتيالار ءىز پايدالىنا كوزىگىش بولىپ كەتتى. ولار تۇستىك مانجۋر تەمىر جولىندا جالعىزاق ەدى بىزگە (جەر بەلەرىندىك پارتىياسى) پارتىياسى قىزىعىپ سىلەيدى. تەگىندە ءار تۇرلى پارتيالاردىڭ ءىز بەتى مەن دىستەۋلىرى قويىلىپ، مەملەكەت پايدالىنا ىستەيتۇن. بىراق، پارتىيا بولىۋى دەگەندى كورىپ تۇرمىز.

جاعىندا.

باسىنتۇن قالاسىندا اينالىق ايلاندار-دىك ءىبىر تالايى اق قىتايدىك ىندىمىل بولعىسى كەلىپ جاسالعان ەرەۋىلمەن ورىلدى تابادى. ساۋدادان تۇسىم كوبەيسە قىتايدىك وسىر كۇرىگى ۇكىمەتى ورىنىمىزە شىت مەملەكەتتەر مەن ارامىدا جاسىرار ەدى دەيدى. جاناداعى بىلىكتى ادامداردىڭ ويىنا قارالاندا قىتايدا شىت ەلدەردىڭ ارداقتى بولۋى تۇۋرالى جاسالاتۇن. جىلىس ساۋدا تۇسىمىن قارالىنۇن جىلىستان بۇرىن بولىۋى مۇمكىن. جاناداعى ۇلكەن مەملەكەتتەر بۇعان قارسى بولماس دەپ سەنەدى.

وزبەكلىق

شانەلى ۇاقىعاسىن تەكسەرە شىققان شات مەملەكەتتىڭ كەمەسىلەرى پەكىنگە تالىپون سوعىپ، ءىزدىك تەكسىرىندە قىتاي ساۋدا مەكەمەسىنىڭ قويىمان 18 تەلەگى مەسىس، كەمەسىدە قويىمان 17 تەلەگى بولىپ تەكتى.

جاپونيا مەن كەڭەس ۇكىمەتى.

كەڭەس ۇكىمەتى مەن جاپونيانىڭ ارالىسىندا تاتىۋلىقتى قايى، تۇرلى تەپ پايدالا امىرىۋ تۇۋرالى باس ءمىنىستىر كاتومىناتى مويىنىنان: كەڭەس ۇكىمەتى مەن مەكى ارادىعى تاتىۋلىقتى جاپونيادىعى ءار تۇرلى پارتيالار وزدەرىندىك وزىندىك پايدالىنا امىرىۋعا تىرىسقاندىقتان تۇرى بار. بۇل قاتەرلى ءىس. كەڭەستەر وداعىندىعى كەسىپ ورىندارى ءار تۇرلى پارتيالاردىڭ ءىرىگىسىلە تىيىپ مەملەكەت پايدالىنا امىرى كەرەك. كازەتتەر بۇل پىكىردى قۇۋاندىق جازادى. ويلىنىپ مەملەكەت دىستەگى ءار تۇرلى پارتيالار ءىز پايدالىنا كوزىگىش بولىپ كەتتى. ولار تۇستىك مانجۋر تەمىر جولىندا جالعىزاق ەدى بىزگە (جەر بەلەرىندىك پارتىياسى) پارتىياسى قىزىعىپ سىلەيدى. تەگىندە ءار تۇرلى پارتيالاردىڭ ءىز بەتى مەن دىستەۋلىرى قويىلىپ، مەملەكەت پايدالىنا ىستەيتۇن. بىراق، پارتىيا بولىۋى دەگەندى كورىپ تۇرمىز.

ورىنىنان الىپ باسقا دۇنيەنى كۇش بەن ۇيىرىپ كەلگەنگە ۇقسايدى.

كەڭەس ۇكىمەتىنە جايىسىز دۇنيەدە ءىر ۇقىپا بولسا، وندىق ارجاعىندا انگلىيە قىلتىيىپ تۇرادى.

قىتاي ۇاقىعاسى انگلىيەگە تاعى وي سالعان كورىندەدى. جەر جۇزىندە ءىر ارا-دا مىنا ۇىلىلعان ءىبىر ەل بولسا، وسىنى بىر-تەنىپ ونىرعان مەن دەپ كەڭەس ۇكىمەتىنە تاپ بەرۋتۇن ادىلىندە ۇيىر بولىپ الدى. قىتاي نوزعالىسى پارلامەنتىنىڭ لورد-تارىدى مەداۋىر قىتاىلىتسا كەرەك. الدە نەشە ءماجلىس جاماپ، دۇنيەدەگى قاس بەن دوستىق قاراستىرىپ جىلتاندىاي ءتۇرى بار.

ارىپىنە، قىتاي، وندىق ارجاعىندا كەڭەس ۇكىمەتى دەگەندىدە ايتىۋشىلار كوبەيىپتى.

- كەڭەس ۇكىمەتى مەن اۋىس ءتۇ-بىستى ءىبىر جولانا تونتاتايمىز، دەگەندى ەسىپلەپ ونىرعاندارى بار.

انگلىيەنىڭ قونان لوردىسى ءىندى مىس كەمىدى سەسكەنىپ-الماپدى. انگلىيە ەلاعىدى قۇلدانعان ءادىسى بەن، وتىرىك بەن قۇا-دانىپ كەلەدى. قابىراتى ايىپ جاۋىنگەر جۇرەكتىلىگى مەن مىس ۇاقىتتا اتاق العان جوق.

جاناداعى انگلىيەنىڭ جۇمىسكەرلەرى لورنتىردىڭ مۇرىگىمىنە مۇرىك بەرە بەرمەس اشىنعان كۇن شىعىس مالىدە كوب تۇيىسىپ قويماس، انگلىيە بايلارى بۇلار مەن مۇرىك-سىز اق مەيىنەسىز.

ى. ا.

انگلىيە جاۋلاسىپ.

جەر-سۇۋعا، بۇزارعا، ءىزدى تويماۋدىڭ جەبىر، تاقىس بايى مەملەكەت انگلىيە ەكەنى بەلگىلى.

وسىدىڭ پاتشا تۇرىن داۋىردە انگلىيە مەن ورىس ۇكىمەتى ايقاستان دوس بولىپ سەنەپ كەلدى؛ مەكى ارامدىقا كوپ ارازدىق بولعان جوق؛ ۇيىنكەنى مەكۇۋىنىڭ تۇزەلىن ءماياسىندا جىبەنگەرلىك ءماياسىندا ەدى. انگلىيە كۇن شىعىس تالقىدىڭ وڭ تۇستەگىندەن، رەسەي سول تۇستەگىندەن كەۋلەپ كەلىپ، ءىران، اۋعان، تىبەت، قىتاي ۇستەرىندە ءتۇيىستى؛ كوپ ءىل، كوپ جەر مەكى پاتشانىڭ قولىنا كەردى. دۇنيەنىڭ تۇتقاسى مەكۇۋىندە ءانا بولعاندىاي بولدى.

اۋعان، ءىران، تىبەت، قىتاي ءىلدەرى ءىز ارا ءبولىنىپ الدى. (1911 جىلى انگلىيە مەن رەسەي ءىبىتىم ءىرىتەرى) دۇنيە سوعىسى ۇاقىتىندا تۇركىيەنى ءىبىر جولانا تۇرتىپ، سىناپبولدى مەدەنىڭ نىيەتىنە كىرىستى. باسقا جولداستارى مەن بىرىگىپ سوعىس باستادى.

سوعىستىڭ ءىرى كەڭەس ۇكىمەتىن تۇۋىمىزدى، رەسەي پاتشالىعىنىڭ قارامى ءوشتى. ونى مەن بىرگە تۇتقان ءماياسىن دا وڭالدى. كەڭەس ۇكىمەتى دۇنيەگە كەلگەن

قازاقستان ەڭبەكشى توڭكەرىسشى جازىۋشىلار ۇيىمىنىڭ باسقارماسىنان.

قازاقستان استاناسى تەزىل ورداداعى قازاقستان ەڭبەكشى نايىنىڭ توڭكەرىسشى جازىۋشىلار ۇيىمىنىڭ 5 كىسىدەن باسقارماسى تۇرىلدى. باسقارمانىڭ ماقساتى—قازاقستاننىڭ ەڭبەكشى نايىنىڭ توڭكەرىسشى جازىۋشىلارىن ۇيىمداستىرۋ، ءبىر جولا مەن ادەبيەت مايدانىنا شىعارۋ. ۇيىمعا كىرگەن جازىۋشىلاردىڭ شىعارماندارىن باسپىرۋ تۇرماق، جانا ايلىق جورنال شىعارماقشى.

قازاقستاننىڭ توڭكەرىسشى جازىۋشىلار ۇيىمى ءوزىن جالپى كەڭەستەر وداعىنىڭ پەرولەتارياتتىق جازىۋشىلار ۇيىمىنىڭ، ءبىر بۇتاعى سانايدى. كەڭەستەر وداعىنىڭ ماسكەۋدەگى پەرولەتارياتتىق جازىۋشىلارىنىڭ باسقارماسى مەن قاتناس جاسايدى، ادەبيەت مايدانىندا ءبىر نۇسقا مەن ارەكەت قىلادى. سوندىقتان قازاقستان ەڭبەكشى نايىنىڭ توڭكەرىسشى جازىۋشىلار ۇيىمى جالپى كەڭەستەر وداعىنىڭ پەرولەتارياتتىق جازىۋشىلار ۇيىمىنىڭ جوباسىن قابىل العىر، قولدايدى. ول جوبا، مىنا تومەندە جاريالانعىر وتىر.

ەڭبەكشى نايىنىڭ شىن توڭكەرىسشى ازاماتى بولعىر، ادەبيەت مايدانىنا شىققاندار، باكى ەندى شىعايىن دەپ جۇرگەندەر، مىنا تومەندەگى جالپى جوبانى قابىل العىر ۇيىمعا كىرەدى. ۇيىم اشىلماعان جەردە، 2-3 كىسى بولسا، وزدەرى دەسى جوبا مەن ۇيىم اشىپ، ۇيىمعا كىرگەندەرمەن انى—ءجونىن (انكەتىن تولتىرىپ) جازىپ، تىزىمىن ورتالىقتاعى باسقارماعا جىبەرىۋ كەرەك.

وكىنىشتى توڭكەرىسىمىز كەيىن قازاقستاننىڭ ادەبيەتىنە بىلگەرىلەپ، ەڭبەكشى نايىنىڭ توڭكەرىسشى جازۋشىلارى شىعا باستادى. ءبىراق، بۇلاردىڭ كوبى، ءار جەردە بولەك-بولەك جۇرگەندىكتەن، تۇۋرا جولعا تۇسە المادى، «الاش»دىڭ بۇرىنعى ساندىراق سوتباعىنا شىرماليىپ ءجۇر.

كەڭەس ۇكىمەتىنە، كامەۋنىزىمگە جاۋ بولعان بۇرىنعى قازاقستاننىڭ «ساياساتشىلارىنىڭ» ەسكى كۇنالارى كەشىرىلگەن سوڭ بۇرىنعى «الاش»دەگى ۇرۇقتى سەكىلدى قالعان ادامدار ءتۇرلى پەردە مەن، ءتۇرلى ءتاسىلمەن جازىۋ مايدانىنا، ادەبيەت مايدانىنا شىققى. وتىرۋى، ءبىلمىسى، تاجىربيەسى از، ەڭبەكشى نايىنىڭ توڭكەرىسشى جاس جازۋشىلارى ولاردى ادەبيەت مايدانىنان تۇۋىپ شىعا المادى.

«الاش» ۇرۇقتى سەكىلدى جازۋشىلاردىڭ قىيىمىلى سوڭعى ۇمتىلىسى كۇشەيىپ دەدى. ولار ولەڭ، جىر، اڭگىمەدەن اسىپ، قازىرگى قازاق ادەبيەتىنە سىن جازا باستادى.

قازاق ادەبيەتىنە «سىن» جازعاندا، وزدەرىنىڭ ساندىراق سوتباعىنىڭ سوراپىنا سالىپ ءار ءتۇرلى «ءب بەن»، «وزبازارلارىنىڭ نارقى» مەن ادەبيەتكە باعا بەردى. سوندىقتان قازاقستاننىڭ توڭكەرىسشى جازۋشىلارىنا ايقىن جوبالى ءبىر ۇيىم جاساۋ كەرەك ەدى. مىنە، ول ۇيىم ەندى جاسالدى. قازاقستاننىڭ ەڭبەكشى نايىنىڭ توڭكەرىسشى جاس جازۋشىلارى ەندى نەز قىيىمىلداپ، ۇيىم جاساپ، تەزىل ورداداعى ورتالىق باسقارما مەن قابارلاسىپ بايلانىس جاساپ، بىرىگە كىرىسۋلەرى كەرەك.

باسقارمانىڭ بىستەپ جاتقان بىستەرى بۇدان بىلاي باسپا ءسوز جۇزىندە جاريالانىپ تۇرادى.

باسقارما مۇشەلەرى. ساكەن سەيپولدا ۇلى
ءابدىراحمان بايدىلدا ۇلى
بەيىمبەت مايلى ۇلى
پەۋ كىنىستىپ

باسقارمانىڭ ۇاقىتشا ادىرەسى:
تەزىل ورداداعى قازاقستاننىڭ قازاق اعارتۋ كەمەسىيەتى، باسقارما تاڭىسى ساكەن سەيپولدا ۇلىنا

ەگىن جايى.

بورىنىڭ ۇيىرىنەمىنە امتىق ءبىرىنشى زىيانىنا تارىلىپ قالدى.

ءسىبىر وتىن گوبىرىنەمىنە (تەرەمدا) امتىق شىعىسى جاقسى. بىيىلعى امتىق ازايتاپ بارادى. ۇرىن 2 سوم 30 تەڭگە مىنىلاۋىن ءبىيدايىنىڭ بۇتىن 1 سوم 80 تەڭگەگە ءتۇرىپتى.

بۇيىرىق — قان.

قازاقستاننىڭ بارلىق گۇبىرنەلىك پارتيا كامىتەتتەرىنە، پارتيا ۇيىمدارىنا.

قازاقستاننىڭ ايماقتىق پارتيا كامىتەتى، كەڭەستەر مايلاۋىنا داينەدالۋ ناۋقانىندا بولاتۇن جالپى پارتيادا جوقتار جىيلىستارىنىڭ مەزگىلىنە مۇمكىن بولسا تۇۋرا كەلتىرىپ، پارتيادا جوق قازاق ايەلدەرىنىڭ بولىستىق، اۋىلدىق جىيلىستارىن جاز ۇاقىتىندا وتكىزۋدى كاجەت دەپ بىلەدى.

قالماق ايەلدى جىيلىستار انىق ۋاقىتپەن جىبەرىلگەنى بولۋى ءۇشىن، وەن دۇرىس داينەدالۋ كەرەك بولادى، جەتەكشىلىكتى پارتيا قىزمەتكەرلەرى، پايانداما شىلاردى داينەداۋ كەرەك بولادى.

جەرگىلىكتى ايىرىقشا جاعدايلاردى، كازىرگى كۇندەگى ءىس مەنىنى ماسەلەلەردى ەسكە العىر، جىيلىستا قارالاتۇن ماسەلەلەردى كۇنى بۇرىن ەسكىرىپ، دايارلاپ قويۋ كەرەك. جىيلىستى قىزىقتىرىپ قىلۋ ءۇشىن قالماق مال الۋ، بەرۋ، جاس قىزدى كۇيەۋگە بەرۋ سىياقتى قىلىستارعا ءۇل گىلى سوت جاسالىپ كۇنگە تۇۋرا كەلتىرىلۋ كەرەك، جاناداما شارىۋاماندارىنا اۋىل شارىۋاشىلىعى رەتىندە ايەلگە كەرەكتى ماسەلەلەر جايىندا، ماسەلەن مالدى قالاي ناربىيەلەۋ كەرەك تاعى سول سىياقتى ايەل ەڭبەگى ارالاسانۇن ماسەلەلەر جايىندا لەكسيە، اڭگىمەلەر جاسالىپ كەرەك.

جىيلىس پروگراممىنىڭ نەگىزىنەمىناۋ ماسەلەلەردى قويۋ كەرەك:

1. ايەل تەڭدىگى، قالماق مال، كوب قاتىن الۋ، امەنگەرلىك سىياقتى قىلىستاردى جويۋ.

2. كەڭەستەرگە، تاعى باسقا ءتۇرلى سايلاۋمەن قويىلاتۇن ۇيىمدارعا ايەلدەردى ارالاسۋى، كەڭەستىك، تاعى باسقا ۇيىمدارداعى مۇشەسى بولماندا ايەل نەستىۋى كەرەك.

3. ساۋاتسىزدىقتى جويۋ جانا ايەلگە وقۋدىڭ قاندايى ماڭىزى بار.

كوبىنە ايەلدى، ەڭ الدى مەن مالاي ايەل، كەدەي ايەل، ورتا شارىۋالى ايەلدى كوبىرەك ىنتىزىۋگە تىرىسىپ، جىيىلىپ قۇرىلىسىنا ايىرىقشا نازار سالۋ ءتىيىس. سول بولىستىڭ بارلىق الەۋمەت قىزمەتكەرلەرى كەڭەس مۇشەلەرى، جاردەمدەسۋ كامىتەتى مۇشەلەرى تاعى باسقا ۇيىمداردىڭ مۇشەلەرى دە جىيلىستا كوبىرەك قاتىسۋى كەرەك، مۇمكىن بولعان جەرلەردە جىيلىستا قامقورلىق كەمەسىيەلەردىدە ارالاسىپ تۇرۋ كەرەك. گۇبىرنەلىك، ۇيەزدىك ايەلدەر بولىمدەرىنىڭ قىزمەت كەرەكتەرى جىيلىستى وتكىزىپ ءۇشىن ەڭگە شىعۋلارى كەرەك.

جىيلىستا سوبلەنەتۇن بايانداماردىڭ 3 ءتۇرلى نۇرلاۋى وسىعان قوسىلىپ جىبەرىلەدى.

قوسىمشا ماتەريالدار (گازەت تاعى باسقا باسپا ءسوز) ارتىنان جىبەرىلەدى.

قازاقستاننىڭ ايماقتىق پارتيا كامىتەتىنىڭ قاتىسىسى — جىيگارىپ.

ايماقتىق ايەلدەر بولىمىن مەڭگەرۋشىنىڭ ورىنباسارى — اريق قىزى.

تاعىدا بولەستىق سالىق كەمەسىيەسى تۇۋرالى.

بۇرىن، ەل ىشىندە، بولەستىق سالىق كەمەسىيەسى بولدايى، ۇيەزدەگى، گۇبىرنەلىك سالىق كەمەسىيەلەرى عانا بولە سالىق كەزىندەگى بۇقارانىڭ ارىز-شاعىمدارى مەزگىلى مەن قارالىپ تەكسەرىلمەيتۇن. وعان سەبەپ: ولىنىڭ قالاعا شالەپىلمەي، قاتىناسىنىڭ قاشارلىمى ءبىر بولسا، ەكىنشى جاعىنان بۇقارالىنىڭ كوبىسىنىڭ ارىز بەرىپ باسىن شاتاقتاپ كەلىپ، ارىزىن سالىق تولەپ، يا جەڭىلدىكتەر مەن پايدالانا المايى، قۇنىلىپ وتىرعاندىن جاقسى كورەتۇن. كەيى ءبىر مومىن شارىۋالارعا سەزىنىپ ءبىرمال ارتىق جازىلىپ، اباعىندا سونى دا تولەيتۇن.

مۇنداي واقىعالاردىڭ كوبى ءىس جۇزىندە بايقالىپ، تەكسەرىلىپ انىقتالعان. ال، ەندى، بىيىلعى المانتۇن شارىۋا سالىعىنا قاراپ وتىرساق، بىلتىرعى شارىۋا سالىعىنان ءبىر نەشە مىڭ يۋن سوم كەمىگەن، ونىڭ ۇستىنە قانشاما جەڭىلدىكتەر، ماۋلەتتەر بەرىپ وتىر. مىنە وسى جەڭىلدىكتەر مەن تولىق پايدالانىپ، قالمقتىڭ اۋىز ەكى ەستىپ وتىرىۋ ءۇشىن بولسى دىشىندە سالىق كەمەسىيەسى قۇرىلعالى وتىر. شارىۋا سالىعىنىڭ كەزىندە بۇل كەمەسىيەنىڭ بىستەرىنىڭ كوبى: كەمەسىيە بولىنكوم ءتور اعاسىنىڭ اعالىعى مەن جىبەرىس جاساپ وتىرماق. كەمەسىيەنىڭ ايىرىقشا قاراپ تەكسەرىپ وتىراتۇن جۇمىستارىنىڭ نەگىزگىسى تومەندەگى:

1—مالدىڭ ەكىسىنە بىرىنە، پەشەندىلىكتىڭ تەڭىس ەسەپىن العىر سالىق سالىنۇىن باقىلاۋ.

2—ءۇۋگەيتىنىڭ بەرىپ وتىرعان ماۋلەت، جەڭىلدىكتەرى مەن بۇقارانى پايدالانىپ.

3—ارتىق، يا كەم ەسەپكە العان مال، ەگىستىكتەردى دۇرىسى مەن تەڭگەرىۋ، نۇسقەن ارىز—شاعىمداردى تەكسەرىپ، تولىق جاۋاپتارىن بەرىپ وتىرۋ.

4—سالىقتىڭ كورسەتىلگەن مەركىلگە ءتۇسۋى ءجانا ەۋرىستىق بەن جىينالۋى.

5—كۇن بۇرىن بۇقارانى سالىق ساياساتىنا ءتۇسىنىك بەرىپ تىتالارىن اۋدارۋى، ءمىنى، سالىق كەمەسىيەسىنىڭ بىستەرىنىڭ الداعى بىستەرىنىڭ نەگىزدەرى وسى. مۇنان باسقا كۇندەلىك ومىرگە بايلانىستى بىستەردى دە بىستەپ وتىرماق. بۇل كەمەسىيە سالىق ناۋقانى باستالعانىنان قاشان ءبىتىپ بولعانشا ءىس بىستەمەك.

وتكەن جىلدارداعى مومىندارداعى مەسەلە بىتىلەردە كەتكەن بولسا، ەندى مۇنان بىلاي سالىق كەمەسىيەسى ونداي مەسكى ادەتتەردى جويىپ، انىق بۇقارانى تۇزەۋشىلىكتىڭ ورناۋىنا تام قىلماق.

ەندىگى جەمىستى كوبىنەك كوكەيىن تەسكەن، قۇرىلعالى وتىرعان بولەستىق سالىق كەمەسىيەسىنەن كۇتەمىز.

ا. جولىمبەت ۇلى.

كەڭەستەر وداعىنداعى ەڭبەكشى تاپ جازىۋشىلارى ۇيىمىنىڭ سانا (يدەالوگيا) ءىسىنا كورىكەم ءسوز تۇۋرالى جوباسى.

1. تەڭدىستىك جولىن تۇۋعان توڭكەرىسىمىزدەگى «داۋىلدى» تاپقا بولىنگەن الۋەتتى جويىپ، تابىسىز الۋەتتى كەمەۋنا الۋەتىنىڭ جالىنىتۇن كۇشەيتۋ «داۋىر» بۇل «داۋىر» رەسىمىندەگى بولعان وكىمەت تەڭدىكتەرىنىڭ باستالىپ ەڭبەكشىلەر تابىنىڭ اكەشىلىگىمەن كەڭىس وكىمەتىن ورناتتى.

ەڭبەكشى تاپ وسى اكەشىلىك بەن الدىڭعى باسشى بولىپ، الۋەتتى جاڭادان جاساپ، تەڭدىستىك جولىنا سالىپ، كەمەۋ-تىزىمگە كۇشىرەدى.

2. تاپتار تىرىسىندا بۇرىنعى ۇستەم بولىپ اكەشىلىكتى جوركىزگەن بايلار قايىن جەڭىپ العان سوڭ، شارىۋاشىلىق ءىسى ساياسات رەتىندە ەڭبەكشىلەر تىلى توڭكەرىسشىل-ماركسشىل قىلىپ قايتا قۇرالاتۇن بولعان مەن، تىرشىلىكتىڭ باسقا رەتتەرىندە، باسقا بۇقارالاردا ءالى دە بۇرىنعى بايلار تابىنىڭ بىلىمىنان شىعا العان جوق.

تاپ سوعىسى بىتكەنىمەن كەيىن، شارىۋاشىلىقتى تۇزەۋ مايدانى تۇۋرەن سوڭ، ونەر-ءبىلىم مايدانى تۇۋدى.

شارىۋاشىلىقتىڭ جاڭا سىياقتى (نەپ) جوركىزىلگەنىن سوڭ بۇل ونەر-ءبىلىم مايدانىنىڭ ءمانىسى ودان ءىرى، ۇيىقتىنى راەتى باستالىپ، شارىۋا كوتەرىلىپ، مەن بىرگە ونەر-ءبىلىم مايدانىنا تۇۋرلى پەردە جاسالىپ بايلار تابىنىڭ ازاماتتارى ەڭبەكشىلەر تابىنا قول قويا باستادى. مىنە، وسىنداي مەيىرىمەن تاڭىرىبەلى ەڭبەكشىلەر تابىنىڭ كاۋىرگى زور ماسەلەلەرىنىڭ ءبىرى ءوزىنىڭ تاپ ونەرىن، تاپ ادەبيەتىن جاساۋ.

الۋەتتى، بۇقارالىقتى تاربيەلەۋ ىرەسىنىڭ ادەبيەت زور قۇرالىنىڭ ءبىرى.

8. ەڭبەكشىلەر تابىنىڭ ادەبيەتىن تۇۋعەرىپ وتى ورىندەلىپ وكتابىر توڭكەرىسى، اينالىپ مەندەگى ەڭبەكشىلەر تابىنىڭ ونەر-ءبىلىمى كەم بولعاندىقتان، «جانا نالاي زامانداعى مالت-اڭى» ونەگەسى ۇستەم بولىپ قالعان، توڭكەرىسى تابالعان ۇلىنتاردا جۇقپالى-ازىندىقتا شالدىققان بايلار تابىنىڭ ادەبيەتى، ەڭبەكشىلەر تابىنىڭ ادەبيەتىن بىقالىنان بوستاپ ەكەنى بۇدان بىلاي دايەلىن جوركىزۋگە مۇمكىندىك بار.

وندىق ۇستىنە ەڭبەكشىلەر تابىنىڭ ادەبيەتىنە توڭكەرىسشىل-ۇۋاق بايىپكەشتەر تابىنىڭ تىلىن جوركىزىپ نوبىرىنا ءىنىنىڭ مۇمكىندىك بولادى.

مىنە وسىنداي رەتتەر بولاندىقتان، ەڭبەكشىلەر ادەبيەتىنىڭ «مازىنى»، «دانى» يدەالوگيا، مۇرىن رەتىندەگى الامىش، قىيىشى كەلىپ ءجۇرىپ، كازىردە، كوبىنەسە مولاي بولىپ كەلەدى.

4. بۇل كۇندە سالىنىپ وي مەن، كەلىپ ولشەۋ مەن، شارىۋاشىلىقتىڭ جاڭا سايا-ساتىنىڭ باسىندەرى مەن ءار ءىرى رەتتە، سانىسىپاق قورىتىلىپ نەگىز سالىنا باستالدى. ورىنشىل پارتيامىز قالىڭ ەڭبەكشىلەردىڭ ارالىسىپ نۇرعاق ۇندەۋدى قويىپ، ءتارىنىڭ، تەرەڭدىگىنىڭ، ۇزىنىنا، تاريىخ جوركىزىلۋگە كىرىستى.

ەڭبەكشىلەر ادەبيەتىندە اينىپ، ءىبىر بەلگىلى تارىخىنا قويۋعا ءىجەتتىك تۇۋدى.

5. جالپى كەڭەستەر وداعىنىڭ ەڭبەكشىلەر جازىۋشىلارى ۇيىمى (ВАПП) ورىسشا قىسقارتىلىپ ايتىلعاندا: «ۋاپپ») ەڭبەكشى نايىنىڭ ءىبىر ءبولىمى زانشىلىق رەۋەسىمەن عانا دۇنيەگە تانىلدى.

جالپى دە كەڭەستەر وداعىنىڭ ەڭبەكشىلەر جازىۋشىلارى ۇيىمىنىڭ ەندىگى ماقساتى: ەڭبەكشىلەر ادەبيەتىنىڭ بۇدان بىلاي ورىندەۋى، ءىبىر ءىبىر ءىنىرەتىپ جاساۋ. بۇل مانىسىنا جەتىۋ ءۇشىن ەڭبەكشى ادەبيەتشىلەرىنىڭ ءىبىر ءىبىر رەتتەرىنە جالپى ءىبىرىنا جوباسى بولۋ كەرەك — دەيدى.

ونداي جوبانىڭ ايقىن قىيالىنىڭىزى، ايقىن مۇسىندەمىزى ناجىربيە — ءىس جۇزىندە، بىدەالوگيا مايدانىندا ءىبىدان انىقتالماق. سوندىقتان جالپى كەڭەستەر وداعىنىڭ ەڭبەكشى جازىۋشىلار ۇيىمى ءىبىرىنىڭ ارەكەتىندەگى، ءىسىنىڭ مىنا تومەندەگى نۇسقاۋلاردى ۇستىنادى:

6. نايىنى الۋەتتىڭ نايىنى قاۋىمنىڭ كورىكەم ادەبيەتى ءىبىر نايىنىڭ بەلگىلى ماقساتىنا جەتۋ جولىندا قىزمەتكەر. نايىنىڭ ارىنىلى ءانا. جالپى ادام بالاسىنا قىزمەتكەر. سوندىقتان ەڭبەكشى قالىڭتىڭ تولقىنى، تىرشىلىك ءتارتىپىن وزگەرتىپ، كەمەۋنا الۋەتىنىڭ جامايىتۇن تۇيىكسى ماقساتىنا قارايتىن بەرىپ، تۇسقاۋ بەرەتۇن ادەبيەتتانا ەڭبەكشى نايىنىڭ ادەبيەتى بولىپ سالىلادى.

7. ەڭبەكشى نايىنىڭ اكەشىلىگىنىڭ ۇلايىپ، نەرىپ، كەمەۋنا الۋەتىنە بەت العىر ءىرا جاناندا داۋىرىندە ەڭبەكشى نايىنىڭ

ساۋالنان گورى، ارتىق سالىق تولەپ، يا جەڭىلدىكتەر مەن پايدالانا المايى، قۇنىلىپ وتىرعاندىن جاقسى كورەتۇن. كەيى ءبىر مومىن شارىۋالارعا سەزىنىپ ءبىرمال ارتىق جازىلىپ، اباعىندا سونى دا تولەيتۇن.

مۇنداي واقىعالاردىڭ كوبى ءىس جۇزىندە بايقالىپ، تەكسەرىلىپ انىقتالعان. ال، ەندى، بىيىلعى المانتۇن شارىۋا سالىعىنا قاراپ وتىرساق، بىلتىرعى شارىۋا سالىعىنان ءبىر نەشە مىڭ يۋن سوم كەمىگەن، ونىڭ ۇستىنە قانشاما جەڭىلدىكتەر، ماۋلەتتەر بەرىپ وتىر. مىنە وسى جەڭىلدىكتەر مەن تولىق پايدالانىپ، قالمقتىڭ اۋىز ەكى ەستىپ بولىسى دىشىندە سالىق كەمەسىيەسى قۇرىلعالى وتىر. شارىۋا سالىعىنىڭ كەزىندە بۇل كەمەسىيەنىڭ بىستەرىنىڭ كوبى: كەمەسىيە بولىنكوم ءتور اعاسىنىڭ اعالىعى مەن جىبەرىس جاساپ وتىرماق. كەمەسىيەنىڭ ايىرىقشا قاراپ تەكسەرىپ وتىراتۇن جۇمىستارىنىڭ نەگىزگىسى تومەندەگى:

1—مالدىڭ ەكىسىنە بىرىنە، پەشەندىلىكتىڭ تەڭىس ەسەپىن العىر سالىق سالىنۇىن باقىلاۋ.

2—ءۇۋگەيتىنىڭ بەرىپ وتىرعان ماۋلەت، جەڭىلدىكتەرى مەن بۇقارانى پايدالانىپ.

3—ارتىق، يا كەم ەسەپكە العان مال، ەگىستىكتەردى دۇرىسى مەن تەڭگەرىۋ، نۇسقەن ارىز—شاعىمداردى تەكسەرىپ، تولىق جاۋاپتارىن بەرىپ وتىرۋ.

4—سالىقتىڭ كورسەتىلگەن مەركىلگە ءتۇسۋى ءجانا ەۋرىستىق بەن جىينالۋى.

5—كۇن بۇرىن بۇقارانى سالىق ساياساتىنا ءتۇسىنىك بەرىپ نىتالارىن اۋدارۋى، ءمىنى، سالىق كەمەسىيەسىنىڭ بىستەرىنىڭ الداعى بىستەرىنىڭ نەگىزدەرى وسى. مۇنان باسقا كۇندەلىك ومىرگە بايلانىستى بىستەردى دە بىستەپ وتىرماق. بۇل كەمەسىيە سالىق ناۋقانى باستالعانىنان قاشان ءبىتىپ بولعانشا ءىس بىستەمەك.

وتكەن جىلدارداعى مومىندارداعى مەسەلە ەڭبەكتەردە كەتكەن بولسا، ەندى مۇنان بىلاي سالىق كەمەسىيەسى ونداي مەسكى ادەتتەردى جويىپ، انىق بۇقارانى تۇزەۋشىلىكتىڭ ورناۋىنا تام قىلماق.

ەندىگى جەمىستى كوبىنەك كوكەيىن تەسكەن، قۇرىلعالى وتىرعان بولەستىق سالىق كەمەسىيەسىنەن كۇتەمىز.

ا. جولىمبەت ۇلى.

قازاقستان قالىق كەمەسەرلەرى كەڭەسىدە :

جۇرت سالۇ كامىتىتى.

قازاقستاننىڭ جاڭگا استاناسى «قىزىل ورداه» دا جاڭگادان جۇرت سالۇ، مىكى جۇرتتاردى جاماۋ نىسىنە جەتەكشىلىك قىلۇ ئۈشىن جانا وسى جۇمىسقا دەگەن قاراجاتتى ۋەزىدىپ ئېر جەردەن جۇمساۋ ئۈشىن قازاقستان قالىق كەمەسەرلەرى كەڭەسى جانىنان «جۇرت سالۇ كامىتىتى» جاسالاتۇن بولدى.

كامىتەت ئىور اەاسىن قازاقستان قالىق كەمەسەرلەرى كەڭەسى تاەايىندايدى، باسقا مۇشەلەرى ماملەكەت جوسپارشى كەمەسىيەسى، اقشا كەمەسەرىيەتى جۇمىسكەرلەرى شارىۋا باقىلاۋ كەمەسەرىيەتى، تىكى سىتەر كەمەسەرىيەتى، چالپى رەسەيلىك كامىتىشلەر ودافتارى، ورتالىق كەڭەسىنىڭ قازاقستانداعى بۇيراسى، ماملەكەت قاۋىپسىزدانىرۋ مەكەمەسى وكىلدەرىنەن بولادى.

كامىتەتتىڭ جۇمىس ىستەپ وتىرانۇن 5 كىسىلىك مەكەمەسى بولادى.

جەرگىلىكتى قاراجاتتىڭ مولايتىۋ.

بولىس بۇدجەتتەرىنىڭ ماردىمى كەم، ئۇسىمى ازدىعى سىكەلىنىپ، وسى 1925-1926-ىنشى جىلدىڭ شارىۋا سالىعىنان 45 پىراسەنتىن (ول 3 مۇلىيون 324 مىڭ 642 سوم بولادى) جەرگىلىكتى قاراجاتقا بەرىلسىن دەپ قاۋلى قىلدى. وسى قاۋلىنى بەكىتۋ ئۈشىن رەسمي قۇراما رەسپۇبلىكەسىنىڭ قالىق كەمەسەرلەر كەڭەسىنە جىبەردى؛

رەسپۇبلىكەنى اۇداندا بولۋۋ قىزمەتى.

قازاق رەسپۇبلىكەسىن اۇداندار قىزمەتىن ماملەكەت جوسپارشى كەمەسىيەسى قولىنان الىپ، قازاقستاننىڭ ورتالىق سانداق مەكەمەسىنە بەرىلەتۇن بولدى. جوسپارشى كەمەسىيە جۇمىسقا سەرتىنىن جەتەكشى بوپ وتىرادى، اۇداندار شارالارىنىڭ جۇزەگە شىعۋىن باقىلاپ تۇرادى.

قۇرىستاناي گۇبىرنەسى تۇۋرالى.

قوستاناي گۇبىرنەسى ونىڭ ىشىندەگى، 4 ۋەزد (قوستاناي، ۇرىتسكىي، پەدوروپ، دەنىس ۋەزدەرى)، 46 بولىس اجىرا تىلسىن، مۇنىڭ ئۇشى ئېر ەانا قوستاناي ۋەزى بولسىن. 46 بولىستىڭ ورتىنا 26 بولىس بولسىن. قوستاناي ۋەزى ۋاقىتشا قازاقستان ورتالىعىنا تۇۋرا باعىنسىن. قوستانايدىڭ قاي گۇبىرنەگە قوسىلۋى ازىرىنشە اشىلماسىن، ونى ماملەكەت جوسپارشى كەمەسىيەسى قايتادان قاراسىن، دەدى.

كەمەسەرىيەت القالارىن تاەايىندادى،

جۇمىسكەر قارا شارىۋا باقىلاۋ كەمەسەرىيەتىنىڭ القاسى مىنا كىسىلەردەن تاەايىندالدى :

پاتىن ـ قالىق كەمەسەرى.
بىسا ۋلى ـ كەمەسەردىڭ 1 ىنشى ورىنباساري
كادىك ـ « 2 ىنشى «
كاركلين ـ القا مۇشەسى
مىسۇقامبەت ۋلى ـ « «
ايزەنبەرگ ـ « «
شىيستوردىپ ـ « «

دەن ساۋلىق كەمەسەرىيەتىنىڭ القاسى ـ 1) شامىپ (كەمەسەر)، 2) شومبال ۋلى (كەمەسەردىڭ ورىنباساري)، 3) قوسىشى ودامەندىك مۇشەسى، پارتىيادا جوق ئېر قازاق، 4) قۇلشوار ۋلى، 5) بەلەكوپ.

قازاقستاننىڭ ئىدارى ـ دارىمەك ساۋداسىنىڭ باستىعى قۇلشورا ۋلى بولدى.

تىلشىلەر قاتى

اتباسار جارمەنكەسى

(ئور تىلشىسىدەن)

اتباسار جارمەنكەسى ۋەزىننىڭ 23-ى كۇنى اشىلدى، جارمەنكە، بۇرىنعى جىلدارعا قاراماندا. كوڭىلدى بولىپ وتىر دەگەن وي بار. اتباسار ماڭايىنداعى ەلدەردىڭ ادامدارى 4-5 كۇن بۇرىن كەلدى. المىناعى ەلدەردى 23-ى كۇنى كەلدى دەسىپ تۇر. قالادان جارتى شا. قىرىمداي جەرگە ئۇجۇز شامالى قاسىپ ئۇي تىگىلدى، ەلدەن كەلىپ ئۇي تىگىپ كەتىپ ەلدە بار.

مالدىڭ ئباسى: قوي 10 سوم، ورتاشا تۇعىراق 70 سوم، تۇۋ سىيىرلار 50-60 سوم.

تۇۋ كوتەرىلمەستەن بۇرىن كەلگەن مالدارعا بازار ورىنما اقشا المنا باسىناب ەدى، ەرتەڭگىنە جوعارعى ورىننان تەلەگىمرام كەلىپ اقشا المنايتىن بولدى.

قوستاناي، قورعان تامى باسقا جەرلەردەن مال جىيناۋشىلار كەلدى؛

جارمەنكەسار بازار بولىپ سوزىلاتۇن ئۇزىن بار.

ئىملشى

ئارى ـ ءسارىنىڭ قوناعى بولىپ وتىر

انولا ۋەزىنىڭ كوشىپەلى تاما ەلدەرىنىڭ انولا قالاسى مەن قاتىناسى وتە سىيرەك. ئۇزىلى شارۋاشىلىق جۇمىسىنارىنىدا كوبىنە ەەردارىيا گۇبىرنەسىنىڭ قالالارى مەن الىس ـ بەرىس سىنەيدى. ەرتەرەكتە ئېر سىپىراسى اۋلىيە اتاعا، ئېر سىپىراسى تۇركىستانعا قارايمىز دەپ ىزدەنىسەدە ئىس جۇزىنە شىقاتىن جوق. الىس ـ بەرىس تۇركىستان قالالارى مەن بولسادا انولاعا قارايتىن بولعاندىقتان ئىس جوزىنە ئۇزىلى تەمىنىشىلىقتار بولىپ تۇرادى: ناتىناسى قىلۇعا ۋەزىدىك قالانىڭ المىنىنان ئۇزىلى ماياسى ـ اەارتۇ جۇمىستارى، شارۋاشىلىق ۋەەدارىن اشۇ مەكەمەسى جۇمىستاردىڭ بۇركەۋى المنان جوق. ۋرلىق، زورلىق، بارىمتا مەكەمەسى جۇمىستارىباسىلمان جوق. بولىستىق انىكوەدەر ۋەزدىك قالا مەن جىلىقا ئېراق ناتىناىدى. ناق بۇل كۇزىن، وتىرعاندا ئىس جۇرگىزۋ قىيىن ەكەنى، ئىرىسارىنىڭ قوناعى قىلماي بۇل ەلدى نگەايلاپ ئېر جونگە قالدىرعان دۇرىس بولارەدى. بەيسەن ۋلى سارىسەن

سۇۋ ساتىلۇعا اينالدى.

(تۇركىستان ۋەزى).

شىلىك بولىستىنىڭ 700-ۋەدەي قازاق بوگىن وزەننىڭ ەكى جاق بەتىندە دىبقاق شىلىق قىلىپ وتىرادى: بۇل وزەن كوكتەمدە قاۋسۇۋى مەن تامىپ ـ جاۋىپ، جازعا قاراي تارتىلىپ قالادى. وزەننىڭ ەكى بەتىندە ارىق بار، بۇل ارىقتاردا اق بولات، تىنداي دەگەن ەكى ۋەزدىك مال بار. اق بولاتتىڭ ئىشى تومان جوزدىرىق، زورلىقشىلار. ۋەزىۋ بولىپ مۇزعا تالاسىپ ئېرىندىك ئىرىسۋىنىڭ ەكى جاق بەتىندە ەكى زورىۋ ەلدىڭ ۋەۋاڭداري جۇزىنەسكەندە، الىسىز ناشار كەدەيلەر سۇۋسىز قالادى. بۇل قالىپ ـ بەيىل داۋلاعان، ناشار كەدەيلەر انساقالدارعا جالىنىپ، 100-200 داۋدان بەرەكشى بولىپ ئۇزىلۋىن وزدەرى سالىپ بىشكەن.

جارگىلىكتى كەكەس ورىنداري مۇنداي جونسىزدىككە اسا نازار سالۇلارى كەرەك بولار دەيمىن. اشىرىپك ۋلى.

ادەبىيەتى تاپ ادەبىيەتى بولىپ تۇرىپ، سول ئۇچەكشى ئەبەدىك ئۇلاۋىن، ساناسىن، سەزىمىن تاربىيەلەيدى؛ الۇمەتتىڭ باسقا تاپتارىنىڭ ئۇز نەقىلىنا سالادى. ئەۋىلىپ بايلار ادەبىيەتىنىڭ ايامىنىڭ اەتىنان دالا اقىرعى بامىشىن، اقىرعى سۇيەنىشىن قامىپ تۇسىرەدى.

8 ـ ئۇچەكشى تابىنىڭ ادەبىيەتى بايلار تابىنىڭ ادەبىيەتىنە ئۇزىن ايقىناپ قارسى قويادى. بايلار ادەبىيەتى ئۇزىنىڭ تابىمەن بىرگە ولۇگە بەت الىپ تىرشىلىكتىڭ جىرىلامىپ، ىشكى ئۇدانىن قىيالما كەتىۋ مەن بويلايدى، جەمىسسىز ماۋ ەگەيلەكتە تورعاق بالىسلىققا كەتۋ مەن بويلايدى، سىرتقى ئۇمىزىندى عانا مەقسات قىلادى؛

ئۇچەكشى تابىنىڭ ادەبىيەتى وعان قارسى ئۇچەكشى تابىنىڭ ادەبىيەتى ئۇزىنىڭ جەمىسىلىك نەگىزىنە توڭكەرىسشىل ـ ما كەمشىل دۇنيە تانىۋدى قولداناديى.

جاسالۇن سۇۋرەتتىڭ زاتىن كازىرگى ئۇچەكشى، تابىنىڭ جاساپ جاتقان شىندىعىنان الادى، جانا تەرشىلىكتىڭ توڭكەرىسشىل كورىنىسىنەن الادى؛ ئۇچەكشى تابىنىڭ رەنگەندىگى تارتىسىنان، رەنگى رەنگەرىنەن الادى.

اربىنە، سولاي بولعان سوڭ، ئۇچەكشى تابىنىڭ جالپى جاڭا تۇرمىسى جاساۋىنا، الۇمەت تىرشىلىگىنە بەلسەندىپ قاتىناسقان جازۋشى عانا، ئۇچەكشى تابىنىڭ جازۋشىسى بولادى.

9.) الۇمەت ىشىندا ئۇچەكشىلەر ادەبىيەتىنىڭ ئىمانسىز زورايىپ كەتۋىن بۇل ادەبىيەتتىڭ ىشىندا كازىر ئېر ولكەن ماسەلە كوتەرىلىپ تۇر. ول ماسەلە مىناۋ تومەندەگى؛

ئۇچەكشى تابىنىڭ تۇرمىسىنان، كورىنىسىنان ادەبىيەتىنىڭ سىرتقى بەلگىلەرىنە عانا قاراپ جىكىلەۋدەن تۇرعاق ەەىلدىقتى ادەبىيەتتىڭ جاسالۇ تولعاعىنا كوشىرۋ بولادى.

12. بۇرىنعى زەكەمەن جۇرگىزگەن تابىلاردىڭ ئۇاۋىرلەگەن ۋاقىتتارىنداعى ئۇكىلىپ شىققان ئېر زاتتى ادەبىيەتتىڭ كورىنىسى مەن زاتتى ادەبىيەتتىڭ ازعان ۋاقىتتارىنداعى اەەىلار ئار تۇرلى بولىپ زاتقا جىكىلەپ جىبەردى. ول بولىشىنداعى زاتتاردىڭ ئېر بەلگىلى تۇرلەرىن مەجەۋ قىلىپ الىپ، ئۇزىن وتان ـ دا ئارى ۋۇاقتاۋىن قازىرگە دەيىن تويعان جوق.

مىنە، بايلار تابىنىڭ وسىلداي ادەبىيەت اەەىلارى، ئۇچەكشى تاپ ادەبىيەتىنىڭ ئۇزىنىڭ بەتىنا ئۇتىسىرىپ الىپ كەتۋىنە ناۋىپ كوپ. سوندىقتان ئۇچەكشى جازۋشىلار ۋەيمى تومەندەگى تۇرلەر گەقارسى:

1.) جاسالاتۇن سۇۋرەتتىڭ ۋەزىلىسىن اۇدىرىپ، ۋۇاناتا بولىشىنداعى كەستىلى وزدەتتى قۇۋعانعا (ەەماجىنىزم) قارسى. كورىنەتىلەتۇن بولىشىنداعى، شەعارىلاتۇن سۇۋرەت ادەبىيەت زاتتىڭ باسىنان اقىرىنا شەيىن ئۇسىپ، الۇمەتتىلىككە ئىنىستى مازمۇنعا قاراي بولىپ شەۋىن قۇۋاتتايدى.

ب) ئىسۇزدىڭ ئۇز باسىنعانا ئىبولىپ الىپ، تەربەۋ، ولشەۋ گويا، ەلىپ سونى عانا مانسات قىلىپ كەكەنگە قارسى. ۋەتكەندە جازۋشى، كوبىنەسە، الۇمەتكە مىن ئىبىر ئىمانسى جوق ئىسۇزدىڭ ئۇزىن عانا قۇۋالاپ، شەعارلانىن كورىنىس جاسۋعا تەرىسادى (پوتورىيزىم) كورىنىس ئىسۇزدىڭ ولشەۋ ـ تەربەۋ كوبى مازمۇنعا قاراي ادەبىيەتىنىڭ ئىرىسۋىنىڭ ئىرىسۋىنە ناشىلىدى. ادەبىيەت ئىمۇسۇندىڭ سىرتقى بەلگىلەرىنە عانا قاراپ جىكىلەۋدەن تۇرعاق ەەىلدىقتى ادەبىيەتتىڭ جاسالۇ تولعاعىنا كوشىرۋ بولادى.

12. بۇرىنعى زەكەمەن جۇرگىزگەن تابىلاردىڭ ئۇاۋىرلەگەن ۋاقىتتارىنداعى ئۇكىلىپ شىققان ئېر زاتتى ادەبىيەتتىڭ كورىنىسى مەن زاتتى ادەبىيەتتىڭ ازعان ۋاقىتتارىنداعى اەەىلار ئار تۇرلى بولىپ زاتقا جىكىلەپ جىبەردى. ول بولىشىنداعى زاتتاردىڭ ئېر بەلگىلى تۇرلەرىن مەجەۋ قىلىپ الىپ، ئۇزىن وتان ـ دا ئارى ۋۇاقتاۋىن قازىرگە دەيىن تويعان جوق.

مىنە، بايلار تابىنىڭ وسىلداي ادەبىيەت اەەىلارى، ئۇچەكشى تاپ ادەبىيەتىنىڭ ئۇزىنىڭ بەتىنا ئۇتىسىرىپ الىپ كەتۋىنە ناۋىپ كوپ. سوندىقتان ئۇچەكشى جازۋشىلار ۋەيمى تومەندەگى تۇرلەر گەقارسى:

1.) جاسالاتۇن سۇۋرەتتىڭ ۋەزىلىسىن اۇدىرىپ، ۋۇاناتا بولىشىنداعى كەستىلى وزدەتتى قۇۋعانعا (ەەماجىنىزم) قارسى. كورىنەتىلەتۇن بولىشىنداعى، شەعارلانىن سۇۋرەت ادەبىيەت زاتتىڭ باسىنان اقىرىنا شەيىن ئۇسىپ، الۇمەتتىلىككە ئىنىستى مازمۇنعا قاراي بولىپ شەۋىن قۇۋاتتايدى.

ب) ئىسۇزدىڭ ئۇز باسىنعانا ئىبولىپ الىپ، تەربەۋ، ولشەۋ گويا، ەلىپ سونى عانا مانسات قىلىپ كەكەنگە قارسى. ۋەتكەندە جازۋشى، كوبىنەسە، الۇمەتكە مىن ئىبىر ئىمانسى جوق ئىسۇزدىڭ ئۇزىن عانا قۇۋالاپ، شەعارلانىن كورىنىس جاسۋعا تەرىسادى (پوتورىيزىم) كورىنىس ئىسۇزدىڭ ولشەۋ ـ تەربەۋ كوبى مازمۇنعا قاراي بىرگە ئۇسەپ، جاسالاتۇن سۇۋرەت بەن بىرگە شەۋىن قۇۋاتتايدى.

ت) بايلار تابىنىڭ ازعان ۋاقىتتارىنداشىققان اۇرىۋ قىيال مەن وسكەن دەپىسقا تابىنۋعا قارسى.

كوركەم ئىسۇزدىڭ دەپىسى رەتى، جاسالاتۇن سۇۋرەت بەن، ولشەۋ ـ تەربەۋ كۇزىن مەن بىرگە شەۋىن قۇۋاتتايدى. كوركەم ئىسۇزدى تۇتاسى مەن، كورىنىسىنەن، ئىدال ماعاناسىن مۇمكىندىككە قاراي ئۇسەپ، وزگەرگەنىن ـ ئىبارىن تۇتاسى مەن العاناعانا، كوركەم ئىسۇزدىڭ تاريخىنى مىڭ زور شىڭىنا جەتكەن بولادى.

13.) سونى مەن ئۇچەكشى جازۋشىلار ۋەيمىنىڭ ماقساتى بايلار تابىنىڭ ادەبىيەتىنە گەدەي ئۇچەكشىلەر ادەبىيەتىنە الامىش ـ تۇلامىش بولىپ كەرگەن ئۇمىزىندەي بايقاۋ مەنىس، مىكى ادەبىيەت ئۇمىزىندەرىن ئىس جۇزىنە مەكگەرىپ الىپ، جاڭا مەدەنىيەت مەن ئۇمىزىنىڭ ولگىلەرىن، تىپتارىن ناراستىرىپ، باجايلاۋ، ەكشەۋ، ئىسۇرىپ، وعان ئۇچەكشى تاپ مازمۇنىن كىرگىزۋ. بۇرىنعى ادەبىيەتتىڭ كوپ تاجىربەسىمەن كازىرگى ئۇچەكشىلەر ادەبىيەتىنەن جەتە وي مەن سىناۋ. مىنە وسىنداي ئىبارى ورىنداعانىنا ئۇچەكشىلەر ادەبىيەتىنىڭ تۇتاس بىرىككەن تولىق، جاڭا ئۇمىزىنى چارالىلادى.

ساكەن (سايپولدا ۋلى)
بەيىمبەت (ەبىلى ۋلى)
ابدىراقمان (بايدىلدا ۋلى)

پەۋىنستوپ

وقىۋ جۇمىسى.

قىزىل وردا ۋىەزىنىڭ اعارتىۋ ىسى.

وتكەن جىلى 16 مەكتەپ، 6 منتىرنات بار ەدى. وتىعان بالالارنىڭ سانى 1820، بۇلاردىڭ 420 - ى منتىرناتتا وقىدى. قىزىل وردا ۋىەزىندەگى جالپى وقىۋ جاعدىلارى بالالاردىڭ 7% - نى وقىپدى.

12 ساۋاتسىزدار مەكتەبى بار. قىس بويى 600 ساۋاتسىز ساۋاتتاندى. جاز ەكەن جۇمىسى مەن اۋرە بولىپ، وقىۋشىلارى بولماعاندىقتان، ءار ىر ول مەكتەبتەر جابىلىپ تۇر. ءلى جىيىن جەردەن 30 مەكتەپ اشتىرۋعا قالىپ اعارتىۋ بولىمىنەن ەلگە ەكى تىسپەكتور جىبارىلدى. بۇل اشىلعان مەكتەبتەر قاسىنان ساۋاتسىزدار ءۇرشىندە وقىۋ بولادى.

جاڭا اشىلاتىن مەكتەپتەرگە وقىتۋشىلار دايارلاۋ ءۇشىن اشىلعان ءۇش ايلىق كورستە 60 ادام وقىپ جاتىر. وقىتۋشىلاردى دايارلاۋ كورىسى بىتكەن سوڭ، بۇرىنعى دايار مۇعالىمدەر مەن قوسىلىپ توپ جاسالىپ، 1 - ىنشى اعوستا وقىۋ باستالادى.

قىزىلتكەرلەرگە بەرىلتىن اعارتىۋ ءبولىمىنىڭ 4500 سومداي قارىزى بار. ج.

ساۋات اشىلىپ جاتىر.

(انباسار)

انباسار ۋىەزدىك اعارتىۋ كوميتەتى بىلتىرعى جىلى ساۋات اشۋ جۇمىسىنداعى ءماندىمسىز بولعاندىن سەكەرىپ، بيىل 25 وردىنا ساۋات اشاتىن وقىتۋ دۇركىندەن اشىپ جاتىر. ءبىرىنشى ۋىەزدەن باستاپ ءبىرىنشى اعوستا جەتىپ، ءار ايىسىندا 60 شاماسى ادام وقىتىلادى. وقۋ ۋاقىتى كۇزدىڭ 6 ساعاتىنان. قارابۇت جاعىندا وقۋ ءبولىمى ايالىپ جاتقان جوق.

قىستاسىن ايتقاندا بۇل جۇمىستىڭ بەرەكەلى، جەمىستى بولاتىندىعى كۇمىن ەمەس. م كەلىمبەت ۋلى

قايىسىسى راس؟

ۋىەزدىك باس كەزىندە بىرىر جۇمىس. بەن شالقاردىڭ قالىق اعارتىۋ بولىمىنە كىردىم. مەنىڭ بارعان كەزىمە اقتوبەدەگى گوبىرنەلدىك بولىمىنەن قاتىناس قاروتىرەكەن گوبىرنەلدىك وقىۋ بولىمىنىڭ سۇراعانى مىناۋ:

«ماۋىرىڭ 10 - ى كۇنىگى .... نشى نومىرلى قاتىناس قاعاز بەن بىلدىرىپ تۇنكىزگە قارامانىدا سىردەردەگى ساۋاتسىزدىقتى جويۋ مەكتەبى 410 ال، ماۋىرىڭ 23 - سىندەگى .... نومىرلى قاتىناس قاعازىڭىزدا ساۋاتسىزدىقتى جويۋ مەكتەبىنىڭ اتىن سىز 8 - دەپسىز قايىسىسى راس؟»

ءلى وكىنەرى توقىكىرىسىنىڭ 10 - جىلىندا تريبىنا شەبىن قات تاڭماۋشىلىق ءىبىتسىن دەپ ءىز ان شاقىرىلىپ ەدى. سول قات تاڭماۋشىلىقتى جويىسۋعا بەلسەنىپ كىرىسۋىن ورىن - ساۋاتسىزدىقتى جويۋ مەكتەبى. ولاي بولسا، ۋىەزدىك اعارتىۋ بولىمىندەگى بۇل مەكتەپكە اسا نازار سالۋى كەرەك. كۇن سايىن سانىن بىردەن كەمىتىپ وتىرسا، يا، تىشە مەكتەپ اشىلعانىن ايتىپ بىلە الماسا، ءىس بىلگەنى باسىناق ەمەس.

كەدەي قىزىلتاشىسى.

ساۋاتتاندىرۋ مەكتەبى.

(نەمىر ۋىەزىنەن)

ورىنبورداعى نازاق بىتىسىتىنىڭ وقىۋشىسى جولداس ەگىزباي ۋلى سىداۋۋ نەمىر ۋىەزى قازى - بەك بولىسى 3 - ىنشى اۋىلىندا ساۋاتتاندىرۋ مەكتەبىن اشتى. مەكتەپكە كەرەكتى قۇرالدارىدى ازداپ ۋىەزدىك اعارتىۋ ءبولىمى بەرگەن ەكەن. مۇعالىمدەر قۇرال كەم. اسىرەسە كىتاپ جاعى جەتىسپەس ەمەس. مەكتەپتەگى ءىر جەتىسكەن ادامدار دان 30 وقىۋشىسى بار. وقۋ 10 - نشى ۋىەننەن باستالادى.

دۇرىستاپ جەتەكەرلىك كىسى بولسا، ءىل وقىۋعا بولادى.

ءىبىراق وقىۋ قۇرالدارىنىڭ كەمىندىگى ءىل شىنىندەگى وقىتۋشىلارعا ۇلكەن بۇگەت بولاتىن ءىزدى بار. تىلشى.

ۇزاق قاناتتار.

* * *

(قار تارالدان).

شەت ەلىندە ءىرى ۇرىلار بار. ءار ۋاقىتتا ولار مومىننىڭ مالى مەن تاباعىن اسىراپ كەلەدى. بالقاش ماڭىندا لەب دەگەن وربىسىنىڭ 18 نشى جىلى ءۇش تۇيەسى جوعالىپ، سەندەر الدىكدار دەپ نافاقتان جۇزەي دەگەن ىر كەدەي اۋىلدان تولەتىردى. ءۇش تۇيەگە العانى 12 تۇيە، مىڭ جارىم سوم، ءىبىر كىلەم، ءىبىر سىرماق، ءىبراق ءىبىلىر لەبتىڭ ءۇش تۇيەسىن العاندار بەلگىلى كوبياي بالالارى - مافاجان سادىۋاقاس ۇلى، ابىكەن قاسەن ۇلدارى ەكەن. كەدەيلەر ولاردان مالىن سۇراسا ملىك قىلماپ ىدى. لەبتىڭ ءۇش تۇيەسىن كوبياي بالاسى ۇرلايدى، كەدەي جۇزەيلەر تولەيدى. شىقتاتتان كەيىن جۇزەيلەرگە نە وربىستار، نە كوبياي بالالارى تەڭدىك بەرمەيدى. توڭكەش.

* * *

(انباسار)

كۇن شەمىس بولىسى 13 - نشى اۋىل ازاماتى نوكىش بەكتاس ۇلى، قىابجان شالەكەي ۇلى دەگەن ەكى جاۋىز بار، مومىننىڭ مالىن ۇرلاپ كۇن كورسەتەدى. ۇرلاعان مالدارىنىڭ ءۇشىنشىسى جوق. ءوزى مەن اۋىلداس اقمەت بايسالباي ۇلىنان 3 جىلقى، 4 سىيىر ۇرلاپ الىپ وتىر. تاعى سوندايلارى تولىپ جاتىر. ءوزىنىڭ 40 ءۇيى بار دەپ ۇرىلاردىڭ وزدەرى ايتادى. مركەشىلىك بولىسىندا باي بولات جامان ۇلى مەن مال تاسىپ تۇرادى. كوكشە تاۋدا سوندايلار كەشەلەرى كوپ.

كوزى كورگەن.

* * *

(قار تارالدان)

اق - مولا ۋىەزى، قاراعاندى ەلىنىڭ بۇۋعىلى ءبولىمى بەلگىلى جەڭگىر تورەنىڭ نۇقىمىنىڭ تورە بالاسى سۇلتان تورە، بەلگىلى ساڭىرىق نۇقىمى تورلان بالاسى بەيمەندە جۇۋاندىمەن تويانۇن مەس. ۇرلىقتى تۇتەتىپ جاتىر. 1924 نشى جىلى ارالىق كەم مىسىنە شىعىپ، اقمولا ۋىەزى مەن قارا قارالى ۋىەزىنىڭ اراسىن ءبىتىستىرىپ، مىندى ۇرلىق بىتىمىۋلەرىنە ۇۋاده العىپ كەتىپ ەدى. مىناۋ ەكەۋى ول ۇۋادانى ..... قىستىراتۇن مەس، بايىعىسىن باستادى. مۇنى شىعىپ جاتقان ۇرلىقتارى داەلەدەي.

الادى توڭكەش.

* * *

(كەرەكمۇدىن).

كەرەكمۇ ۋىەزى، مارالدى ەلىندە بەلگىلى جۇۋان قايان جالالۇتدىن بالاسى ءىبىر ۋىەزدىڭ ءىرى بايى، ءىرى ءىرى اتالىسى، وسى كۇنى سايلاۋ جۇمىسىنا جان سالىپ، قارا قالىقتى تارتىپ، الەك بولىپ جاتىر. ەلگە ايتاتۇنى: «مەنى بولىس سايلاڭىزدار ەكى باس جۇمىسكەرلەرىمە ەلدى بىلدىرىپ كەدەر دەۋ، مىڭ ەلدىڭ وزىنە بەرىلدى، مىندى كەدەيلەردى قۇۋۇپ كەرەك - دەگەن ويدا.

مۇنداي پارتىياشىل جۇۋاندار قورىتىلىپ ەكەن. ەلەۋشى.

باسىنشا شىعارۋشى: مايلى ۋلى بەيمبەت
Нр. Редактор: Б. МАЙЛИН.

г. Кзыл Орда тип. Казгосиздат.
Упол. Глав. № 49 Тир. 7000 Экз.

قىزىل وردانىڭ قالا - ۋىەزدىك انكومىنىڭ مىندەتتى

قاۋلىسى № 55

ۋىەننىڭ 15 ى 1925 جىل.

ۋىەلدىڭ 17 ى كۇنى تالىڭ مەزگىل (ساعات 5½ دا) 13 - نومىرلى پوۋىز بەن قىزىل وردانا قازاقستان وكىمەتى كەلىپ كىرەدى.

سوندىقتان، جالپى مەكەمەلەرگە، ۋىەدارعا، كەسىپ ورىندارىنا، جەكە ءۇيى قوجالارىنا بۇيىرىلادى: ۋىەلدىڭ 16 - ى كۇنگى كەشتەن باستاپ تۇۋ بىلۋگە بۇل مىندەتتى قاۋلىنى ورىندامايتىن اكىمشىلىك ءجونىمەن جازانا تارتىلادى.

مۇنى ورىنداۋدى باقىلاۋ ۋىەز - قالالىق مەلەتسىيە باستىعىنا تاپسىرىلادى.

ۋىەز قالالىق انكوم ءتور اعاسى - روستەم ۋلى.
جاۋابتى قاتىسى ءۇشىن - ماتەن ۋلى.

قازاقستاننىڭ اكسىيەلى ساۋدا قوعامى
«قازتورك»

ءتۇپ سوماسى 1 مىلىيەن 900 - مىڭ سوم.

باس كانتورى مەن مەكەمەسى قىزىل وردادا - كارل ماركس كوشەسىندە 28 - ءۇي.

قازاقستاننىڭ ۋىەزدەرى، گۋبىرنەلىك قالالارىنداعى بارىندەدە ءبولىمى بار.

ماسكەۋدەگى وكىلى نيكولسكىي كوشەسىندە 9 - نومىرلى ءۇي.

پابريك - زاۋىت تارسەلەرى مەن ساۋدا ىستەيدى: كەرەمەت، ايالى - ناقىق، تەمىرمەن، اعاشتان ىستەلگەن ءۇي سايماندارى، تەمەكى، شاي، ناقىت، زاعى باسقا تارسەلەر ساتىلادى. ءوز زاۋىتىندا ىستەلگەن تارسەلەردە بار.

قىزىل وردانا كوشىمىز كەلىسى مەن، ۋىەلدىڭ 11 - ىنەن باستاپ، كارل ماركس كوشەسىندە ورنالىق زالدىن ساۋدا ماگازىنى اشىپ وتىر. كەزدەمە، ورىندىق، ساماۋىرىن دەپسىن بەر - باسقا ءتۇرلى تارسەلەردەن قالىسا تاڭداپ الام دەمەگەن تابىلادى.

ءوز زاۋىتىمىزدا ىستەلگەن تارسەنى ساتاتۇن قىزىل وردادا ارالى ماگازىنىمىزدە اشىلادى.

مەكەمەمەن بولامىرىنىڭ ادىرەسى: «قاز تورك»

جەر - سۋۋ كەمەسەرىيەتىنىڭ اۋىل شارۋاشىلىق سكىلاتىنىڭ

قازاقستان ايماقتىق كانتورى

«مەملەكەت سكىلاتى»

قازاقستان رەسپۋبليكاسىنداعى: قىزىل وردادا، ورىنبور، ورىسكين، كاشىرين، سەمەي كەرەكۋ، وسكەمەن، قىزىلجار، كوكشەتاۋ، اقمولا، اتباسار، قوستاناي، ورال، جامبەك ىستاناسىندا، قازالى، كوك تەرەك شىمكەنتتە بولىمدەرى بار.

اۋلىيە اتا مەن الماتىدا، مەكتىر ورناتىپ، جىبەرمەن جاسايتۇن اكسىيەلى قوعامنىڭ وكىمى بار.

ءار ءتۇرلى اۋىل شارۋاشىلىعىنا كەرەك سايماندار، تۇقىم، قارا شارۋا مەن ەگىنشىنىڭ قولى ءتۇرلى قۇرالدارىدى ىستەپ بەرەدى.

اۋىل شارۋاشىلىعىنا كەرەك سايماندار، ماشينەلەر، جاماۋعا كەرەك قۇرالدار ساتادى.

جىبەرمەن، قاساپ زاۋىتى، اۋىل شارۋاشىلىعىن مەكتىرلەندىرۋ جۇمىسىندا ىستەي الادى.

قارا شارۋا سايماندارى مەن تەقنىكە تارسەلەرى بازار باسىمەن ارزان.

اۋىل شارۋاسىنا بىلايعىشا ماشينە - سايماندار دەكەرەتتەۋىلەن ءباسىن بەن ساتىلادى.

امەريكە پەرمەلەرىنىڭ تراكتورلارىدا بار.

مەملەكەتتىڭ سكىلاتىنا تارسەلەردىڭ ءبارىدە اۋىل شارۋاشىلىعىنان.

اۋىل شارۋاشىلىعىنا كەرەكتى ماشينە - سايماندار 1 - دەن 3 - جىلما شەبىن نەسىيەگەدە ساتىلادى.

قىزىل وردادا بولىمىندە جاڭادان سالىنىپ جاتقان زاۋىلدەگى كەرەكتى سايمانىڭ ءبارى تابىلادى.

تۇراعى: قىزىل وردا بازار كوشەسى، № 4. جەر - سۋۋ كەمەسەرىيەتىنىڭ شارۋاشىلىق سكىلاتىنىڭ ايماقتىق كانتورى.

تەلەپون ادىرەسى: قىزىل وردا مەملەكەت سكىلاتى.